

OŚWIATA.

Organ zjednoczonych związków zawodowych.

Wychodzi
co dwa tygodnie.

Przedpłata kwartalna wynosi 75 fen.

Redaktor odpowiedzialny:
Wojciech Śremski w Poznaniu
Strzałowa ul. 3 I.

Walka związków zawodowych.

W Niemczech, jak wiadomo, są robotnicy zorganizowani w trzech grupach związkowych. Najwięcej, bo przeszło milion, czyli czwarta część wszystkich zawodowych robotników zorganizowała się w „centralnych” czyli jak niektórzy nazywają „w wolnych” związkach zawodowych, mała część, bo zaledwie sto tysięcy jest zorganizowanych w związkach Hirsch-Dunkerowskich, a także mała część, bo nieco więcej jak setki tysięcy jest zorganizowaną w tak zwanych związkach „chrześcijańskich”. Kilkadziesiąt jeszcze tysięcy robotników jest zorganizowanych w stowarzyszeniach lokalnych lub jak się sami nazywają, „niezależnych”. Stowarzyszenia te są rozmaitych odcieni, niektóre są bardzo zbliżone do związków centralnych i pewno z czasem z nimi się połączą, inne znowu przyznają się do zasad związków chrześcijańskich, które je też już dla siebie stanowczo reklamują, inne właściwie cech związków zawodowych wcale nie mają, są tylko kasami zabezpieczeniowymi na pewne wypadki w życiu robotniczym jak n. p. bytomski związek wzajemnej pomocy.

Jak już wyżej wspomnieliśmy najsilniejszymi są związki centralne, wprawdzie niektóre z nich mają swe początki już przed pięćdziesięciu laty, jak n. p. związek drukarzy, inne zawiązywały się później, a niektóre są nawet najnowszej daty. Z początku brak prawa koalicyjnego nie pozwalał się robotnikom w Niemczech w związkach zawodowych kojarzyć i dopiero właściwe stowarzyszenia zawodowe rozpoczęły swą działalność po nadaniu robotnikom prawa koalicyjnego, które w Prusach w r. 1867 a ostatecznie 1869 weszło w życie. Ale już w niespełna dziesięć lat później działalność ta we wielu związkach przerwana została, w innych zaś strasznie utrudniona przez r. 1878 uchwalone przez parlament niemiecki prawo wyjątkowe przeciw

socjaldemokracji. Zastosowanie prawa tego wobec wolnych związków zawodowych podcięło prawie ich egzystencję, tak iż tylko wyjątkowo kilka z nich prawo to przetrwało. Dopiero po upadku i zniesieniu prawa przeciw socjaldemokracji r. 1890 podjęły związki centralne na nowo swą działalność, która rok od roku coraz piękniejsze wydaje owoce, tak iż po czternastoletniej swej działalności spoglądają na milionowy zastęp członków i 16 milionowy fundusz w kasach.

Lecz najważniejsza jest to, że od pierwszych swych początków rozpoczęły związki centralne walkę przeciw uciskowi robotników przez pracodawców, starając się wszędzie gdzie tylko większa część robotników w nich zorganizowana została o uregulowanie stosunków roboczych, o podwyższenie płacy zarobkowej i o skrócenie czasu pracy. Mogła przecież w roku zeszłym Generalna Komisya, jako przedstawicielka wszystkich centralnych związków, państwowemu urzędowi statystycznemu przedłożyć około 1000 cenników roboczych, które wyłącznie prawie wymogli na przedsiębiorcach zorganizowani robotnicy w centralnych związkach zawodowych.

Smiało więc twierdzić można, że podjęta walka centralnych związków zawodowych w Niemczech ogromnej części ludności pomogła do lepszego bytu, spokojniejszej, mniej zdrowie niszczącej pracy, a setki tysięcy rodzin wróciła prędzej od pracy do domowego ogniska ojca lub matkę.

Walka ta stała się koniecznością, gdyż przedsiębiorcy zawsze i wszędzie uważają się za klasę ludzi, która mając w swym posiadaniu kapitał, materiały i narzędzia pracy widzi w najmowanych przez siebie robotnikach tylko

objekt wyzysku, który w ich zapatrywaniach tylko tak długo coś wart, jak z niego wypływały dla nich ogromne korzyści materyalne, czyli że przyczyniają się do pomnażania ich dochodów. Dopóki też przedsiębiorcom było wolno lub jest jeszcze wolno wyzyskiwać siły robotników bezkarnie, czynili i czynią to bez wszelkiego skrupułu. Powstrzymać ich od tego nie może ani zasada moralności, ani nauki religijne, ani nawet upomnienia rządowe, jeżeli wobec nich państwo nie zastosuje surowych praw i dotknie odczuwać się dających kar. Dowody na to mamy w dorocznych sprawozdaniach inspektorów fabrycznych i procedurowych, a dalej w krajach, gdzie niema praw ochronnych dla robotników.

To też walka klasowa robotników stała się dziś hasłem we wszystkich krajach, u wszystkich nieomal narodów i we wszystkich częściach świata, zamieszkałych przez ludzi.

Inaczej ale postępują sobie związki Hirsch-Dunkera. Założone one zostały przed trzydziestu i kilku laty przez przywódców tej liberalnej części burżuazji w Niemczech, która masy ludowe w pierwszej połowie zeszłego wieku pchała do walki o konstytucję, a po otrzymaniu jej lud niemiecki haniebnie zdradził, godząc się na reakcyjne zapędy rządów.

Związki Hirsch-Dunkera nazwane tak od ich założycieli zachowały też ich przymioty, lękliwość przed jakimkolwiek stanowczym wystąpieniem, łaskanie się i dopraszanie się łask u możnych, a na samo wspomnienie o walce klasowej, gotowi skryć się choć w myszą dziurę. Dotąd też dla robotników nie nie działały, chyba że gdy robotnicy centralnych związków zmuszeni byli do strejku, Hirsch-Dunkerowscy zajmowali ich miejsca. Większa część ich członków zajęta jest we warsztatach kolejowych. Na ogół stowarzyszenia ich są bardzo małe i dla tego też bez żadnego wpływu. Podtrzymującymi czynnikami są dla nich we większej części wermistrze we warsztatach kolejowych i fabrycznych.

Jednakowoż i ta forma organizacyi jest dla przedsiębiorców już zgrozą, tak iż zdarzało się, że fabrykanci dowiedziawszy się, że robotnicy przynależą do tych związków, wyrzucili ich z pracy. Jeżeli zdarzały się wypadki, że rozumniejsi lub okolicznościami zmuszeni musieli przyłączyć się do strejku robotników w związkach centralnych, wystawieni byli na te same szyskany tak ze strony władz jak i przedsiębiorców, co ci ostatni.

Trzecią grupą są związki chrześcijańskie. I ta grupa nie wiele się różni od

poprzedniej. Związki chrześcijańskie założone zostały przez duchowieństwo około roku 1895, szczególnie we Westfalii i Nadrenii, gdzie też istnieją dwie wielkie ich organizacje, górników i tkaczy. Założono je właśnie wtenczas, kiedy rozpoczął się ogromny rozwój centralnych związków zawodowych i to z wyraźnym zamiarem, aby przeciwdziałać związkom centralnym. I przy chrzcie tego dziecięcia śpiewali ojcowie jego o harmonii klas społecznych, o miłości bliźniego, o pokorze i cierpliwości. Zapomniano tylko, że wszystkich tych pięknych rzeczy przedsiębiorcy rozumieć nie chcą, czy nie mogą. Nie miało być walki klasowej, strejków, wytykania złych stron kapitału i niecnót przedsiębiorców.

Ale inaczej się stało. Straszna rzeczywistość niedługo pozwałała się cieszyć błogą nadzieją i pchnęła związki chrześcijańskie na te same tory, jakimi idą związki centralne. Dziś związki chrześcijańskie, gdy mają w pewnej miejscowości większą ilość członków i chcą polepszenia ich doli, tak samo muszą strejkować, tak samo przedsiębiorcy wyrzucają ich członków z pracy i wygładzają, ich przywódców tak samo więzi policja i pakuje do kozy za przestępstwa, których żaden inny człowiek nie nazywa przestępstwami, tak samo dziś prasa związków chrześcijańskich ubolewa i potępia zachłanność przedsiębiorców, że wzięwszy taką gazetę do ręki, doprawdy gotów się jest przysiąc, że to gazeta jakiego $\dagger \dagger \dagger$ socjalistycznego związku. To też nikogo nie zadziwi, że na kongresie chrześcijańskich związków, który tego roku odbył się w Essen, pastor Mumm zalał się krokodyłowymi łzami, że policja i przedsiębiorcy gwałtem pchają chrześcijańskich robotników w szeregi centralnych związków zawodowych swem postępowaniem, bo w Grodzisku, słynnem mieście znakomitego piwa dla zdrowych i chorych, zapakowano do kozy cały komitet i przewodcę chrześcijańskiego związku z powodów, których żaden człowiek o zdrowych zmysłach pojąć nie może.

Tak, fakt ten zaszedł rzeczywiście, lecz dla nas nie jest on nowością, przecież codziennie doświadczamy, że władze, szczególnie w Księstwie Poznańskiem nie o tem nie wiedzą, że dla robotników istnieje prawo koalicyjne i stowarzyszeniowe, że wolno strejkować; coraz to nowsze wymyślają sposoby, aby rozwój sprawy robotniczej utrudnić. Za najmniejszym poruszeniem się robotników zaraz przedsiębiorcom podążają z pomocą. Ileż to takich nieczem nieuzasadnionych skarg i kar musiały sądy rozstrzygać i oskarżonych uwalniać, a nawet sam prokurator o uwolnienie musiał wniesć.

To też wszystko powinno nareszcie robotników przywieść do przekonania, że wszystkie

te mrzonki o dobrej woli przedsiębiorców nie mają żadnego sensu, że dziś właściwie są tylko dwie klasy, które sobie naprzeciw stoją, klasa wyzyskiwaczy i klasa wyzyskiwanych. I dopiero wtenczas robotnicy uzyskają od przedsiębiorców to wszystko co im się słusznie przynależy i ustana wszelkie ich udręczenia, gdy się wszyscy połączą w jednym szeregu, aby żądaniom swym dać skuteczniejszy nacisk.

Dziś robotnicy mogą być pewni, że gdyby mieli organizację choćby pod wezwaniem największego świętego, choćby im przewodniczył sam papież, to gdy zażądają lepszej zapłaty i krótszego dnia roboczego, to natychmiast przedsiębiorcy i policja okrzyknie ich za rewolucjonistów i nawet sam papież będzie w tym razie jako rewolucjonista uważany a może i aresztowany. A więc precz wszystkie te małostkowe różnice, jako robotnicy stańmy w jednym szeregu, bo nas wspólny cel łączy, a nim jest poprawa naszej doli.

Kto zbankrutował?

Straszne upały ostatnich tygodni nie tylko, że zmuszały robotników do wylewania potoków krwawego potu nad ciężką i mozolną pracą, ale jeszcze porobiły w redakcyach „Postępu“, „Gońca“, „Orędownika“, „Dziennika“, „Wiarusa“, „Katolika“, „Górnoślązaka“ i podobnych im piśmideł do zawijania sera, ogromne spustoszenia. Exorganiści i inne wykolejone egzystencje, które za 40 marek miesięcznej gaży zajmują w redakcyach tych stołki redaktorskie, robią coraz to nowsze odkrycia, zaliczające się do kaczek dziennikarskich i węży morskiego. Po odkryciu, że obecny papież pochodzi z Maćków z pod Barcina, a generał japoński Kuroki pochodzi z Kuroków z pod Kurnika, zrobili jeszcze ważne odkrycie, które jedno pismo po drugim powtarza, jako ewangelię matactwa, że socjaliści w Poznaniu zbankrutowali i przewódcy ich i centralnych związków zawodowych rozbiegli się po szerokim świecie. Żeby ale pokazać czytelnikom naszym, co taki gorączką rozejeczony mózg czterdziestomarkowego redaktora wymyślić umie, zamieszczamy produkt jego poniżej:

„Socjaliści poznańscy nie mają szczęścia. Mimo wrzawy, jaką się odznaczeni, zbankrutowali, nie mogąc sobie zjednać „towarzyszów czerwonego sztandaru.“ Dwa ich pisma „Gazeta Ludowa“ i „Oświata“ zamarły, a nawet pogrzebu nie miał im kto wyprawić. Główny ich wódz Gogowski, niemiec, wyniósł się z niewdzięcznego Poznania aż do Genewy, drugi „siłacz“ socjalistyczny p. Kasprzak wywędrował gdzieś w Niemcy, trzeci p. Sremski, ongi „wielki Polak“, później wódz z pod czerwonego znaku, poszedł gdzieś na prowincję w redaktry, niewiadomo do jakiego pisma, niemieckiego czy po polsku pisanego, czwarty p. Wąs, podoficer socjalistyczny, gdzieś się zadział, a głośna pani Róża Luksemburg,

matrona socjalistyczna, powędruje do kozy na 3 miesiące, gdyż rewizję procesu o obrazę majestatu sąd rzeszy w Lipsku odrzucił.“

Możnaby właściwie na tem poprzestać i redaktorów „Gońcowych“ i spółki od sera pozostawić nadal trapiącej ich malignie, lecz zapytania, które z powodu tych bredni wystósowało do nas wielu przyjaciół, zmuszają nas do pewnych odpowiedzi, choć szkoda nam kosztownego miejsca w „Oświacie“, które moglibyśmy czemś pożyteczniejszym wypełnić.

Jak czytelnicy widzą, wychodzi „Oświata“ jak dawniej i tak jej dobrze i czuje się na siłach, że z pewnością doczeka się pogrzebu „Gońca“ i niejednego ze spółki od sera. I to zapewnienie dać możemy, że gdyby „Gońiec“ miał tylu czytelników i odbiorców co „Oświata“, to z pewnością nie opłacałby swych redaktorów czterdziestu markami na miesiąc i ci niepotrzebowaliby się potem przed nami skarżyć na wyzysk przez p. Miłskiego.

Tak samo redaktor Sremski ani miał powody ani chęć opuścić swoje stanowisko w Poznaniu, pozostaje on dalej w swej redakcyi na Strzałowej ulicy i pisze swą „Oświatę“ i serce mu rośnie, że związki centralne i w Poznaniu coraz świetniej się rozwijają i że nieraz słowem i czynem może się do tego przyczynić, że robotnicy poznańscy parę fenygów na godzinę zarobić mogą więcej. Ubolewa jednak nad zaprzadawaniem się dawniejszych swych kolegów od pudła, którzy w młodszych latach nieraz na swej skórze odczuwali bat swego pracodawcy, a teraz dobiwszy się majątku z pomocą swych żon, szyjących watowane kołdry i kapelusze, wysługują się panom i swe przekonania sprzedają temu, kto da więcej.

Towarzysz Gogowski już w grudniu wyjechał z Poznania, aby objąć nowoutworzony sekretaryat robotniczy w Iserlohn, jego miejsce zajął towarzysz Mleczek, który w dawniejszy sposób dozoruje instytucje kartelowe. Kasprzak i Wąs wyjechali z Poznania z powodów, które ich samych obchodzą a których my nie mamy powodów dochodzić a jeszcze mniej urwipolcie „Gońcowi“, „Postępowi“ i spółki od sera.

Najbezczelniejsze zaś jest naigranie się z towarzyski Luxemburg za jej trzymiesięczne więzienie, jeżeli się zważy, że dziś prawie każdy redaktor polski jedną nogą stoi we więzieniu i z kożą jest lepiej nawet zaznajomiony jak towarzyska Luxemburg, to naigranie się takie zapisać tylko można na konto bezgranicznej głupoty i bezmyślności.

Cóż znaczy, że „Gazeta Ludowa“ przestała wychodzić, wszakże w Poznaniu prawie co tydzień zaczynają wychodzić nowe pisma i znowu znikają jak kamfora bez pieprzu. Że lud nasz polski mało jeszcze czyta i mało się budzi do postępowych idei, to wina jego smutnego wychowania i tych narzucających się mu przewodników, w rodzaju „Gońca Wielkopolskiego“ i „Postępu“, którzy polskiem papieżem jeszcze go więcej ogłupiają.

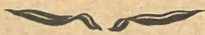
Jak więc czytelnicy nasi widzą, że zmian, zaślanych między towarzyszami w Poznaniu, ukuły

gazetki do zawijania sera cały stek kłamst i bredni. Słyszeli coś dzwonić, lecz niewiedzą gdzie, więc dalejże swym czytelnikom nałgać co się da, przecież u nich kłamstwo i oszczerstwo stały się drugą naturą i mają też po temu czytelników, co każde głupstwo uważają za niezbity dogmat.

Lecz kto w Poznaniu rzeczywiście zbankrutował, tego „Gońce“, „Orędowniki“ i „Postępy“ nie donoszą, bo ich wstyd. Jak nam donoszą, to Polski związek zawodowy przestał istnieć, bo niema członków i w kasie pustki. Podczas strejku malarzy zaciągnął polski związek zawodowy długi i teraz niema ich czem płacić, bo polski związek zawodowy miał członków na papierze i tak był do wszystkiego przygotowany jak moskale do wojny z japończykami. Związek polski zawodowy zaczął też od 1 kwietnia wydawać miesięcznik „Siła.“ Wyszły trzy numery, na czwarty czekamy już cztery tygodnie, teraz nam donoszą, że „Siła“ się wysiliła i dostała apopleksyi i tylko „Ruch społeczno-chrześcijański“ na śmierć ją zadysponował. Requiescant in pace. (Niech odpoczywa w pokoju.)

Ubolewać i nam wypada tylko nad temi biednemi robotnikami, których polskim związkiem zawodowym bałamucono, ale przynajmniej mają naukę, gdzie się na przyszłość organizować i gdzie pewni być mogą skutków. Tylko związki centralne dziś stanowią wał, poza którym stać powinni wszyscy robotnicy.

Nauka ta przydać się może tem więcej, że jak słyhać działacz i największy gaduła z polskiego związku zawodowego p. Małolepszy zakłada nowe związki chrześcijańsko-polskie (?). Rozsądni sparzywszy się raz na polskich związkach zawodowych, będą teraz dmuchać p. Małolepszemu na jego dziwoląg chrześcijańsko-polski, bo rzeczywiście szkoda czasu i pieniędzy na takie zabawki niedowarzonych półgłówków. Sądzimy, że robotnicy są doświadczonymi ludźmi, że nie pozwolą się za nos wodzić ambitnym młodzieniaszkom, którzy by lepiej zrobili, żeby zbywający czas poświęcili swej nauce i ogłądzie, bo może wtedy z nich być jeszcze co dobrego.

Druga konferencja okręgowa murarzy centralnego związku w Poznaniu.

W niedzielę 17 lipca odbyła się druga konferencja zorganizowanych w związku centralnym murarzy na okręg poznański, w której brało udział z 13 miejscowości 24 delegatów. Kolega Schulz powitał na wstępie przybyłych, wykazując coraz większy postęp centralnej organizacyi murarzy w Księstwie Poznańskim. Następnie wybrano kolegów Pattego i Borowicza jako przewodniczących i kol. Stambra jako sekretarza konferencyi.

„O rozwijaniu się organizacyi“ referował kol. Silberschmidt z Berlina, wykazując jak trudną jest w Księstwie Poznańskim praca agitacyjna i organizacyjna, pomimo tego ze zadowoleniem jednak spoglądać możemy na rezultat upłynionych dwóch lat.

W I kwartale 1902 było miejsce płatniczych 10

„ I „ 1903 „ „ „ 11

„ I „ 1904 „ „ „ 16

Liczba członków wynosiła:

w I kwartale 1902 . . . 952

„ I „ 1903 . . . 1187

„ I „ 1904 . . . 1473

Czas pracy, który w 14 miejscowościach trwał dziennie 11 godzin a w 5 miejscowościach 10 godzin, nie można było z powodu niedostatecznej organizacyi i przeszkód czynionych przez związek chrześcijański wszędzie jednakowo ustalić, jednakże udało się kolegom naszym z pomocą organizacyi w 7 miejscowościach zarobki podwyższyć. Płace w okręgu są jeszcze bardzo rozmaite, poczynszy od 27 fen. na godzinę we Wałczu (Deutsch-Krone) aż do 47 fen. w Poznaniu. Że w Poznańskim jest dużo pracy, wykazuje cyfra zatrudnionych, których będzie ogółem 5000. Zorganizowanych jest 43,70 procent i to 1473 czyli 29,46 procent w związku centralnym oraz 712 czyli 14,24 procent w związku chrześcijańskim.

Liczba nowopozyskanych, powiada referent, nie bardzo nas zadawalnia, gdyż z 521 nowych członków przypada na sam Poznań 402. Zważywszy jednak na trudności, z jakimi organizacya w Poznańskim ma do walezenia, a których nigdzie indziej się nie napotyka, to przyznać trzeba uznanie dla ich pracy tym, którzy w tym względzie są czynni. Brak lokali, walka z władzami i organizacyami przeciwnemi związkom centralnym nie może nas ani na krok powstrzymać od dalszej pracy organizacyjnej i postęp w niej będzie o tyle większy, o ile każdy z kolegów spełniać będzie swe powinności i w swym kole pobudzać będzie obojętnych i ośpałych, a jak nam cyfry powyżej wspomniane wykazują, pracy w tym względzie jest jeszcze bardzo dużo (oklaski.)

O ruchu zarobkowym i strejkach referował kol. Schulz. Mówca upomina przede wszystkim przed nierozważnymi strejkami, które gdy się kończą niepomysłnie dla organizacyi przynoszą ogromne szkody. Szczególnie trzeba na to zważać, aby o każdym ruchu zarobkowym wcześniej doniesiono zarządowi związkowemu, gdyż strejki rozpoczęte bez jego zezwolenia, zarząd popierać nie będzie. Dalej wskazuje mówca na organizację pracodawców, która wszelkimi siłami występuje naprzeciw żądaniom robotników, więc każdy nasz krok powinien być dobrze obmyślony. Że stosunki nasze wymagają naprawy, nikt zaprzeczyć nie może, ale do osiągnięcia tego potrzebną jest koniecznie dobra organizacya.

W dyskusyi zwracali się kol. Stamber z Wągrówca i Brillant z Trzcianki przeciw „wędrującym“ z miejsca na miejsce murarzom, którzy zwykle mało uwzględniają istniejące na miejscu warunki pracy i przez to obniżają zarobki miejscowych kolegów. I kolega Schirr potępia „wędrujących.“ Koledzy ci powinni się także postarać, aby w ich miejscach zamieszkania płacę i stosunki robocze polepszono, lecz tego nie czynią, wolą oni aż do późnej starości opuszczać żonę i dzieci i wędrować do miej-

sowości w sezonie pracy, gdzie koledzy zdobyli sobie znośniejsze warunki bytu. Kol. Borowicz wykazuje ciętość pracodawców w postępowaniu z robotnikami przy ugodzie o warunki pracy, to wymaga, aby się koledzy dobrze ze stosunkami obznajomili i pracodawcom dosadnie odpowiadali. Kol. Bulczyński z Wrześni przedstawia, jak tamże pracodawcy w tym roku z powodu pomyślnej konjunktury do umowy byli skłonni, szkoda tylko, że koledzy sami tak mało okazywali chęci aby czas pracy obniżyć. Widać ztąd, jak mało jeszcze znaczenie tego pojmują.

Do następnego punktu porządku dziennego przemawiał kol. Silberschmidt, zalecając kolegom kształcenie i czytanie się. We wolnych chwilach powinien każdy pilnie czytywać gazety i broszury związkowe, dalej starać się o jak największą wiedzę na polu ustawodawstwa socjalnego, czytywać pisma robotnicze. W końcu zaleca w stacyach płatniczych zakładanie bibliotek.

Do złego położenia murarzy przyczynia się także nadmiar uczni, których majstrowie trzymają w stosunku do czeladzi, przez co rok od roku zwiększa się liczba pozostających bez pracy. Tutaj organizacja ma jeszcze ogromne pole do działania i przeciw temu energicznie będzie musiała wystąpić.

W ożywionej dyskusji brało kilku mówców udział wykazując rozmaite braki w zawodzie oraz przedstawiając niegodziwy sposób agitacji związków chrześcijańskich, które w tym jedynie widzą swój cel, aby jak najwięcej szkalować na związki centralne i ludzi, którzy nad ich rozwojem pracują.

Kol. Schulz objaśnia sposób płacenia składek związkowych, aby członkowie z niemi nie zalegali, nadmienając że składka tygodniowa wynosi zawsze dziesiątą część zarobku dziennego. W końcu napomina funkcyonaryuszy, aby się starali o regularne załatwianie spraw związkowych, przez co dużo dobrego zdziałać mogą.

Kol. Borowicz stawia wniosek, aby w Poznaniu utworzyć osobny okręg związkowy. Po ożywionej w tym względzie dyskusji wniosek ten przyjęto 11 przeciw 10 głosom. Na tem kol. Patte zamknął obrady konferencji trzykrotnym okrzykiem na rozwój organizacji centralnej murarzy.

Związki zawodowe w Niemczech w r. 1903.

(Dokończenie.)

Niewiasty w związkach zawodowych.

Znaczny postęp daje się także zaznaczyć w organizowaniu się robotnic. Liczba kobiet w związkach zawodowych postąpiła w roku 1903 z 28.218 na 40.666 a więc przybyło 12.448 nowych członków. W 6 związkach jednakowoż był ubytek, wynoszący razem 158 członków, z których 52 przypada na związki, mające w ogóle w ubiegłym roku ubytek członków. Ilość zorganizowanych kobiet, przybytek lub ubytek w ostatnim roku przedstawia następująca tabela:

Organizacya.	Przeciętna liczba z orga- nizowanych kobiet w roku		Przybytek.	Ubytek.	Procent z organizo- wanych wobec liczby przynależą- cych do za- wodu.
	1902	1903			
Browarzy	46	95	49	—	18,37
Introligatorów	2835	3823	988	—	27,32
Robot. pomocniczych w drukarniach	922	1412	490	—	22,39
Pomoenik. biurowych . .	9	14	5	—	?
Robot. fabrycznych . . .	3485	3897	412	—	6,50
Ogrodników	—	4	4	—	0,05
Robotników komunal- nych	17	113	96	—	29,25
Butelkarzy.	33	29	—	4	0,84
Robotników handlowo- transportowych	117	475	358	—	2,32
Pomoeników handlow. . .	892	1400	508	—	1,56
Zawiadawców	17	25	8	—	—
Rękawiczników	61	49	—	12	2,95
Rob. przemysłu drze- wnego	553	447	—	106	3,86
Kapeluszników	212	321	109	—	7,22
Cukierników	18	166	148	—	7,98
Kuśnierzy	63	172	109	—	12,23
Pomoenik. lekarskich . .	43	32	—	11	?
Metalowców	3453	5568	2115	—	21,43
Porcelaniarzy	309	291	—	18	3,40
Siodlarzy	30	39	9	—	7,96
Portfelarzy	—	86	86	—	—
Krawców	834	897	63	—	1,13
Robotników białizny . .	—	435	435	—	—
Szewców	1954	2880	926	—	29,90
Robotn. tytoniowych . .	5533	5825	292	—	9,61
Sortierów cygar	92	102	10	—	—
Tkaczy	6654	12 040	5386	—	3,87
Póztłotników	36	29	—	7	4,30
Razem	28 418	40 666	12 606	158	4,36
Przybyło	12 448		12 448		—

Tak więc mają szewcy 29,90 procent, robotnicy komunalni 29,15 proc., introligatorzy 27,32 procent, pomocnicy w drukarniach 22,89 proc. i metalowcy 21,43 procent zorganizowanych kobiet, zajętych w ich zawodach. Lecz nie we wszystkich zawodach są dla organizacji kobiet tak dogodne warunki, dla tego też związki będą musiały chcąc więcej kobiet dla siebie pozyskać, agitację odpowiednio zastosować.

Finanse związków zawodowych.

W 63 centralnych związkach zawodowych było w roku 1903 ogółem 16.419.991 mk. dochodu, a 13.724.336 mk. rozchodu. W kasach pozostawało na końcu roku 12.973.726 mk. W powyższych dochodach nie są objęte dochody funduszy lokalnych, bo te zarządy związków w sprawozdaniach swych nie podają, tak samo nie zamieszczone są dochody na specjalne urządzenia kasowe.

W 12 związkach wynosi dochód kas lokalnych 513.431 mk., który na pojedyncze związki tak się rozdziela: Rzeźbiarze 21.940 mk., introligatorzy 41.959 mk., muzykanci cywilni 2793 mk., robotnicy portowi 8669 mk., robotnicy przemysłu drzewnego 375.345 mk., kapelusznicy 12.177 mk. garbarze 14.073 mk., malarze 16.213 mk. cieśle okrętowi 395 mk., brukarze 3820 mk., robotnicy w warsztatach okrętowych 5651 mk., sortierzy cygar 10.396 mk. Dochody te zużyto we większej części na agitację, wsparcia strejkujących, wsparcia bezrobotnych, podróżujących, chorych oraz na wsparcia w szczególnych wypadkach.

Dochody w kasach specjalnych wynosiły w 7 organizacjach razem 85.120 mk. I te fundusze używano na wsparcia.

W następnym zestawieniu wykazujemy sumę wpłaconych składek w ciągu roku przez każdego członka. Składka roczna wynosiła u

Rytowników nót . . . 65,52 mk.	Metalowców . . . 15,68 mk.	Wsparcia inwalidów w 7 . . . 189.442 mk.
Drukarzy . . . 54,62 "	Siodlarzy . . . 15,33 "	Rozmaite wsparcia . w 52 . . . 301.961 "
Drukarzy w Alzacyi i Lotaryngii . . . 46,89 "	Rob. tytoniu . . . 15,17 "	Pośrednictwo w poszukiwaniu pracy w 12 . . . 7.872 "
Rzeźbiarzy . . . 40,26 "	Krawców . . . 15,00 "	Biblioteki . . . w 16 . . . 14.882 "
Balwierzy . . . 29,02 "	Kuśnierzy . . . 14,58 "	Rozmaite cele . . . w 53 . . . 818.906 "
Kapeluszników . . . 28,62 "	Kamieniarzy . . . 14,40 "	Konferencye i zjazdy w 43 . . . 164.909 "
Garniarzy . . . 27,23 "	Introligatorów . . . 14,23 "	Składki dla Gen. Komisji . . . w 59 . . . 89.318 "
Szycharzy tapet . . . 25,81 "	Rob. handlowo-transportowych 13,84 "	Koszta procesów . . w 10 . . . 2.276 "
Sortierów cygar . . . 25,37 "	Brukarzy . . . 13,50 "	Pensye . . . w 61 . . . 304.172 "
Kotlarzy . . . 25,04 "	Browarzy . . . 13,20 "	Materiały administracyjne . . w 57 . . . 276.215 "
Cieśli . . . 24,03 "	Szklarzy . . . 12,46 "	Na same strejki wydano 4.512.812 mk. Dotąd najwyższą sumą, jaką centralne związki zawodowe na własne strejki wydały, była w r. 1900, wynosząca 2.625.642 mk. Ogólna zaś suma, na strejki wydana była w r. 1896, wynosząca 3.042.950 mk. Suma, jaką wydały związki na własne strejki w roku 1903, przewyższa więc o wiele ogólne dotychczasowe roczne wydatki w tym celu.
Porcelaniarzy . . . 23,21 "	Bednarzy . . . 11,97 "	Ale pomimo tego wydatki na inne wsparcia i oświatę członków przewyższają wydatki na strejki o blisko 100.000 mk.
Rękawiczników . . . 22,94 "	Pomoc. biurowych 11,92 "	Na różne wsparcia wydały związki od 1891 do 1903 roku 22.485.938 mk., a na organa związkowe 6.375.694 mk., razem więc 28.861.632 mk., podczas gdy na strejki w tym samym czasie wydały kasy związkowe 17.576.430 mk. Tak więc wydatki na pomoc dla członków i oświatę przewyższają zawsze jeszcze koszty strejków o 11¼ miliona marek, choć przedsiębiorcy przez brutalne wyrzucanie z pracy i odrzucanie żądań robotniczych do coraz to większych ofiar zmuszają związki robotnicze na cele walk zarobkowych.
Litografów . . . 22,66 "	Rob. w warsztatach okrętowych 11,40 "	Na wsparcia podróży i bezrobotnych wydano w roku sprawozdawczym mniej jak r. 1902 i 1901. Porównania poczynione od 1898 do 1903 r. w organizacjach, które wspierają bezrobotnych, wykazały, że w latach z pomysłem rozwojem przemysłowym, jak 1898 i 1899 wypłacono na głowę członka wsparcia dla bezrobotnych 2,79 i 2,43 mk. W 1901 zaś roku wydatki w tym celu wynosiły na głowę członka 5,67 mk., w 1902 r. 5,52 mk., a w 1903 r. znowu tylko 3,95 mk. Większym jeszcze dowodem, jak w latach niepomyślnych dla przemysłu, obarczone są kasy związkowe wydatkami na bezrobotnych jest to, że w r. 1903 rzeźbiarze i drukarze na głowę członka wypłaciły 15,09 mk., zaś w r. 1902 rzeźbiarze 23,57 marek, a drukarze 17,70 mk. wypłacić byli zmuszeni.
Sztukatorów . . . 22,01 "	Zawiadowców . . . 11,29 "	Wielkiego znaczenia nabiera fakt, że fundusze kasowe w centralnych związkach zawodowych w ostatnim roku znacznie się powiększyły. Pomimo ogromnych wydatków postąpił fundusz rezerwowy z 10.253.559 marek na 12.570.972 mk. Na głowę członka wypadało z funduszy rezerwowych na końcu zeszłego roku w związku:
Usługi w restauracjach . . . 20,01 "	Rob. portowych . . . 10,83 "	
Murarzy . . . 19,38 "	Dekarzy . . . 10,73 "	
Młynarzy . . . 19,00 "	Górników . . . 10,50 "	
Portefelarzy . . . 18,45 "	Robot. komunalnych . . . 10,15 "	
Rytowników . . . 18,33 "	Robot. pomocniczych w drukarni 10,14 "	
Tapicerów . . . 17,75 "	Cieśli okrętowych 10,13 "	
Cukierników . . . 17,63 "	Muzykantów cywilnych . . . 9,65 "	
Butelkarzy . . . 17,34 "	Rob. fabrycznych 9,53 "	
Robotników budowlanych . . . 17,26 "	Maszynistów i palaczy . . . 9,03 "	
Garbarzy . . . 17,02 "	Pomoeników handlowych . . . 8,72 "	
Piekarzy . . . 16,86 "	Rob. bielizny . . . 6,91 "	
Malarzy . . . 16,77 "	Pomoc. lekarskich 6,41 "	
Pozłotników . . . 16,43 "	Rzeźników . . . 4,78 "	
Marynarzy . . . 16,03 "	Robiących kwiaty 3,10 "	
Rob. przem. drzewnego . . . 15,85 "		
Ogrodników . . . 15,82 "		
Szewców . . . 15,82 "		
Kowali . . . 15,76 "		

Zestawienia związków robotników przemysłu drzewnego i metalowców, które w ostatnich latach zaprowadziły wsparcie dla bezrobotnych, oraz największych związków przemysłu budowlanego, murarzy i cieśli, wykazują, że mimo podwyższenia składek członków nie ubywało, przeciwnie liczba ich ciągle wzrastała i fluktuacja była mniejsza.

Rok	Rob. przem. drzewnego		Murarze		Metalowcy		Cieśle	
	Liczba członków	Dochód roczny na głowę członka	Liczba członków	Dochód roczny na głowę członka	Liczba członków	Dochód roczny na głowę członka	Liczba członków	Dochód roczny na głowę członka
		M.		M.		M.		M.
1894	26141	7,27	12580	6,85	33406	7,62	8127	8,59
1895	29992	6,85	14860	7,40	33297	8,42	9281	8,58
1896	38647	8,32	26800	7,83	41095	8,55	13282	9,59
1897	40876	9,25	42562	8,71	59890	8,01	17620	9,97
1898	48589	9,87	60175	10,32	75431	7,86	22104	11,17
1899	62570	10,28	74534	14,24	85013	10,55	23719	15,75
1900	73972	15,—	82964	15,23	100762	11,84	25272	12,40
1901	70251	11,83	74535	15,44	102905	12,72	24151	11,92
1902	70390	13,88	82223	18,79	128842	12,17	24502	20,—
1903	79732	15,85	101155	19,38	160135	17,58	27265	24,03

O rozchodach, jakie centralne związki zawodowe w r. 1903 miały, dowiadujemy się z następującego zestawienia:

wydano na:	
Organ związkowy . . . w 63	organizacjach 884.665 mk.
Agitację . . . w 60	" 560.987 "
Strejki własnego za-wodu . . . w 54	" 4.409.855 "
Strejki w innych za-wodach . . . w 54	" 119.817 "
Obronę prawną . . . w 52	" 150.721 "
Nieszlusnie wydalo-nych z pracy . . . w 41	" 250.310 "
Wsparcia podróży . . . w 41	" 613.870 "
" bezrobotn. w 28	" 1.270.053 "
" chorych . w 25	" 944.059 "

	Mk.		Mk.
Rytowników nót . . .	278,03	Rob. w warsztatach okrętowych . . .	16,53
Drukarzy w Alzacyi i Lotaryngii . . .	144,84	Rzeźbiarzy . . .	16,16
Drukarzy w Niemczech . . .	112,09	Portefelarzy . . .	15,23
Kapeluszników . . .	55,42	Brukarzy . . .	14,81
Introligatorów . . .	29,88	Sztukatorów . . .	14,23
Marynarzy . . .	26,65	Kuśnierzy . . .	13,60
Pozłotników . . .	22,98	Rob. pomoc. w drukar-niach . . .	13,14
Szycharzy form tapeto-wych . . .	22,33	Zawiadowców . . .	12,85
Sortierów cygar . . .	21,68	Garbarzy . . .	12,53
Cieśli . . .	20,47	Rękawiczników . . .	11,93
Kamieniarzy . . .	19,74	Malarzy . . .	11,90
Litografów . . .	19,16	Szklarzy . . .	10,87
Cieśli okrętowych . . .	17,85	Browarzy . . .	10,55
Murarzy . . .	16,99	Młynarzy . . .	9,84
Rob. przem. drzewnego 16,94		Cukierników . . .	9,37

	Mk.		Mk.
Usługi w restauracjach	8,60	Krawców	5,26
Porcelaniarzy	8,26	Kowali	5,21
Rytowników	7,99	Tapicerów	5,07
Siodlarzy	7,93	Butelkarzy	4,92
Rob. bielizny	7,85	Balwierzy	4,70
Piekarzy	7,84	Robot. handlowo-transp.	3,72
Robotników portowych	7,73	Rob. komunalnych	3,37
Kotlarzy	7,69	Garncarzy	2,90
Robot. budowlanych	7,48	Muzyków cywilnych	2,68
Górników	7,30	Ogrodników	2,63
Szewców	6,85	Maszynistów i palaczy	2,30
Bednarzy	6,67	Rzeźników	2,10
Rob. fabrycznych	5,86	Wyrabiających kwiaty	1,99
Tkaczy	5,77	Pomoc. kandydów	1,64
Metalowców	5,69	Pomoc. lekarskich	0,66
Pomoc. biurowych	5,49	Dekarzy	0,01
Rob. tytoniu	5,31		

Pokażnie przedstawia się prasa związkowa. 59 związków dostarcza swój organ każdemu członkowi. podczas gdy 4 za opłacaniem abonamentu. Ogólny nakład wszystkich gazet związkowych wynosił na końcu roku 1.044.650 egzemplarzy. Jedna z gazet związkowych wychodzi trzy razy na tydzień, 27 raz w tydzień, 2 trzy razy miesięcznie, 16 co dwa tygodnie, 6 miesięcznie dwa razy i 7 raz na miesiąc.

Wsparcia w podróży udziela 48 związków, wsparcia bezrobotnym 30, wsparcia chorych 23, a 5 związków udziela wsparcia inwalidom.

Obecnie nie ma ani jednego związku centralnego, pobierającego mniej jak 15 fen. składki tygodniowej. W roku 1891 było 39 procent związków, pobierających mniej niż 15 fen. składki tygodniowej a 80 procent takich, których składka tygodniowa wynosiła mniej jak 20 fen. W 1903 roku było już tylko 3 lub 5 proc. takich związków, w których mniej jak 20 fen. na tydzień pobierano.

Ogólny obraz, jaki nam wykazuje statystyka jest ze wszech miar zadawalniający. Liczba zwolenników centralnych organizacji ogromnie się powiększyła a i w kasach są znaczne zasoby, pomimo ustawicznych walk, jakie związki centralne staczać musiały z coraz więcej powiększającą się brutalnością przedsiębiorców. Wszystko to upoważnia do oczekiwań, że i w przyszłości związki centralne dalej w ten sposób rozwijać się będą. Ale i o tem zapominać nie powinniśmy, że i stowarzyszenia pracodawców coraz więcej się wzmacniają i stają się odporniejsze, ztąd też wobec związków robotniczych przyjmują coraz to groźniejszą podstawę. To też związki centralne w pracy swej organizacyjnej ani na krok ustawać nie mogą, a pracy w tym względzie jest jeszcze podostatkiem, fundusze kasowe muszą się jeszcze o wiele powiększyć. Wielkie i silne związki mają jeszcze ogromne obszary do zdobycia, gdyż obecnie zaledwie że tamże pracę rozpoczęto. W rozmaitych zawodach jest ilość zorganizowanych wobec przynależących do zawodu jeszcze bardzo mała i tutaj potrzeba będzie jeszcze dużo mozolnej pracy, aby i te związki zajęły tak silne pozycje, jakie inne zawody już zajęły. Pomyślny rozwój lat ostatnich zagrzeje też przyjaciół i zwolenników organizacji centralnych do tem usilniejszych działań, aby potężny gmach organizacji zawodowych rozprzestrzenić i więcej jeszcze uocnić. Rok przyszły wykaże, o ile nadzieje, pokładane w dotychczasowym rozwoju się ziszczają.

Po wydrukowaniu zeszłego numeru, nadeszła nam Generalna Komisja cyrkularz, w którym donosi, że przez przesunięcie się liczb w statystyce jej, zaszło kilka niedokładności wskutek tego nr. 27 „Korrespondenzblattu“ został na nowo wydany. W dokończeniu artykułu uwzględniwszy wszelkie poprawki, pozostaje tylko jeszcze do poprawienia liczba w tabelce na stronie 6 zeszłego numeru, którą w całości powtarzamy:

	Płeć członków			1903	
	1902	1903	Przybyło w 1903 r.	Dochód roczny M.	Stan kasy M.
Związki centralne	733206	887698	154492	16419992	12973726
Stowarzyszenia lokalne	10090	17577	7487	?	?
Związki Hirsch-Dunckerowskie	102851	110215	7364	929412	3311746
Stowarzyszenia niezależne	56595	68724	12129	288911	331566
Razem	902742	1084214	181472	17633315	16617033

Przegląd robotniczy.

— W sprawie pobierania renty inwalidzkiej pisze urzędowa „Berliner Korrespondenz“:

„Od czasu zaprowadzenia w życie ustawy o ubezpieczeniu od inwalidztwa, t. j. od dnia pierwszego stycznia 1900 roku wzmożła się niespodziewanie liczba nowo udzielonych rent dla inwalidów. Liczba wynosiła w 1899 roku 96.655, wzrosła w r. 1900 do 125.821 a do roku 1903 aż do 152.871. Spostrzeżenia te wbrew poprzednim obliczeniom statystycznym niespodziewane, były przedmiotem poważnych obrad w ministerjum rzeszy niemieckiej. Celem potwierdzenia przyczyn tego wzrostu liczby rent objeżdżali komisarze rządowi w ostatnich latach te obwody, gdzie najwięcej renty rosły.

Skutkiem badań na miejscu w obwodzie śląskiego zakładu krajowego dla ubezpieczeń pojawiły się w prasie pogłoski, że dla pokrycia wypłacanych rent dotychczasowe składki roczne, wynoszące 135 milionów, nie wystarczają i wskutek tego okazały się poważne niedobory, które wynoszą około 81 milionów rocznie.

Nie można zaprzeczyć, że w razie takiego wzrostu rent w przyszłości musiałoby nastąpić pomnożenie rocznych składek. Atoli na razie będzie można jeszcze zaniechać takiego podwyższenia składek, nieprzyjemnego tak dla pracodawców jak pracobiorców. Jak się dowiadujemy, badania komisarzy wykazały, że wzrost rent polega w znacznej części na brakach zachodzących przy uwzględnianiu wniosków o rentę. Przedewszystkiem nie przestrzegano dostatecznie granic pomiędzy inwalidztwem zawodowym a inwalidztwem określonym ustawami rzeszy; zdaje się także, że często nie badano dokładnie wniosków o udzielenie renty. Jeśli w przyszłości nie będzie się popełniało tych błędów — a tego się należy spodziewać — to nie będzie potrzeba podwyższać składek.“

Chwilowo więc składki, czyli znaczki nie będą droższe, lecz czy i w przyszłości to jednak nie nastąpi, to trudno przewidzieć, w każdym razie można się spodziewać, że parlamentowi przedłożoną zostanie w swoim czasie nowela, która zawierać będzie poważne zmiany w zabezpieczeniu na inwalidztwo. Z powyższego wynika ale jasno, że robotnicy będą mieli więcej trudności w osiągnięciu renty inwalidowej. Rozróżnianie inwalidztwa zawodowego od inwalidztwa określonego ustawami rzeszy stanowi dla robotników właśnie te trudności, bo dajmy na to, że robotnik jest nie zdolny pracować w swoim zawodzie, to jeszcze nie dostanie renty, gdyż urząd zabezpieczenia zaopiniuje, że robotnik ten jest jednak o tyle jeszcze silny, że może zarobić drobnymi posługami trzecią część zarobku miejscowego, n. p. murarz, cieśla, stolarz itd. nie może jako taki już pracować, ale siedząc w domu i drąc pierze lub wypletając krzeselka albo trudniąc się innym jakim zajęciem, może trzecią część zarobku miejscowego zarobić. Zaś

owa trzecia część nie jest tak wielka, bo w niektórych miejscowościach wynosi przeciętny zarobek dzienny 1 markę 50 fen. a czasem jeszcze mniej. Bezwzględnie otrzymują tylko ci rentę inwalidową, którzy najmniej dwieście znaczków nalepili i są 70 lat starzy, tu trudności wszelkie ustają, choćby jeszcze pracowali i zarabiali co każdy inny robotnik, rentę muszą im jednak wypłacać.

— **Smutna dola polskich wychodźców.** Do Myślowie przyprowadzono w mizernym stanie 18 galicyjskich robotników z Babina w Poznańskim, aby ich odstawić przez granicę do domu. Nie dość na tem, że przymierali z głodu, ale bito ich do krwi. Kiedy się żalili, iż nie otrzymują pożywienia wedle kontraktu, wyzywano ich od świń i bito bez litości. Pracować musieli ciężko do godz. 9 wieczorem w polu, a gdy uwarzyli swoją strawę, była już północ. Ponieważ ich zażalenia nie odniosły żadnego skutku, woleli opuścić miejsce pracy.

— **Konkurencja pracy w więzieniach** dała się uczuć szczególnie na polu koszykarstwa. Aby zapobiedz dalszym skargom rozporządził minister spraw wewnętrznych, baron Hammerstein, aby na przyszłość nie zawierano nowych kontraktów na roboty koszykarskie a starych nie odnawiano.

Strejki.

W Lesznie i Grodzisku trwa strejk murarzy nadal. Koledzy przynależący do centralnego związku opuścili miasta i poumieszczani zostali w okolicy. Naturalnie, że majstrom się to nie widzi, bo muszą się posługiwać mniej zdolnymi, którzy pracują jako łamistrejkwacy.

Z Górnego Śląska donoszą nam: W Katowicach otrzymują murarze płacę 29 fen. na godzinę przy 11-godzinny dzień roboczy, tak że na dzień zarabiają 3,10 — 3,20 mk. Od wielu lat już starają się zarobki polepszyć, lecz dotąd bez skutku. Gdy w zeszłym roku przedstawili majstrom swe żądania, nieprzyjęto ich, bo jak majstrowie oświadczyli za późno się z niemi zgłosili. W tym roku przedłożono majstrom zaraz na początku roku żądania: 35 fen. zarobku na godzinę, dziesięciogodzinny czas pracy i wypłatę tygodniową oraz zniesienie wypowiedzania pracy. Majstrowie, pomimo powtórzenia wniosku, nieodpowiedzieli wcale, także nie chcą się zgodzić, aby sąd procederowy pośredniczył w ugodzie. Tak więc nie pozostawało nic innego czeladzi, jak przystąpić do strejku. Dnia 18 lipca wybuchł też częściowy strejk. Kontrola wykazała, że na 83 budowlach 49 przedsiębiorców zatrudniało 692 murarzy. U 6 pracodawców zaprzestało 80 murarzy pracować. Do końca pierwszego tygodnia zgodziło się częściowo na nowe warunki pracy 2 pracodawców. Ugodzono się z niemi, że praca wynosić będzie dziennie 10½ godzin, z przerwami pół godziny na śniadanie i 1½ godziny na obiad. Płaca na godzinę 34 fen., wypłata zarobku co tydzień, bez wypowiedzania. Na reszcie budowli są jeszcze prace zawieszone.

W Zabrzeu postawiono te same żądania co w Katowicach. Tutaj jest u 19 pracodawców na 43 budowlach 351 murarzy zatrudnionych. Majstrowie i tu także na przedłożone żądania nie odpowiedzieli, tak że 25 bm. przyszło do częściowego zaprzestania pracy. W obu miastach koledzy spodziewają się porażki majstrów za ich opór, tymczasem władze poli-

cyjne swą gorliwością w obronie zagrożonego kapitału rozweselają strejkujących.

Strejk w fabrykach Kruppa. W Essen w walcowni szyn Kruppa zastrejkowała część robotników z powodu za niskiej płacy. Po kilku dniach zgodził się zarząd zakładów na żądania robotników. Widoczna więc, że i w państwie Kruppa wychodzą zaczyna zorza ruchu robotniczego.

W Bremenie zaprzestało pracy 1400 stolarzy, aby ubiedz majstrów, którzy częściowem wydaleniem robotników i zawieszaniem pracy chcieli przyjsć w pomoc dotkniętym ogólnym strejkiem przedsiębiorcom budowlanym.

W Boryslawiu w Galicyi trwa dotąd ogromny strejk robotników naftowych. Straszne też tam panować musiały stosunki, skoro biedni ci robotnicy z taką stanowczością w strejku dotąd wytrwali, choć wsparcie otrzymują ogromnie małe. Boryslaw stał się istotnym Krimmitschau galicyjskim. W polskich pismach ludowych można się często doczytać szkalujących wiadomości o tych nędzarzach naftowych. Tak one pojmują obronę ludu polskiego wobec polskich, żydowskich, angielskich i belgijskich kapitalistów, którzy w Boryslawiu są właścicielami kopalń nafty.

Rozmaitości.

— **Strejkujący robotnik królem kurkowym.** Berlińska Schützenzeitung donosi o następującym zabawnym wypadku. Przy zeszłorocznem strzelaniu do tarczy w bractwie strzeleckim w pewnej miejscinie został za najlepszy strzał „królem“ kurkowym cieśla K. W roku bieżącym miał jednak K. odbyć dwunastodniowe ćwiczenia wojskowe i wypadek chciał, że ćwiczenia te wypadły właśnie w czasie, kiedy bractwo strzeleckie obchodziło swoje doroczne uroczystości strzelnicze. Ale jakże się one miały odbywać bez króla. Więc zarząd bractwa wniósł prośbę do komendy wojskowej, prosząc o zwolnienie od ćwiczeń, co też zostało uwzględnionem i K. do ćwiczeń nie został powołany. Lecz 5 kwietnia przedsiębiorcy budowlani z powodu zaszłych nieporozumień zarobkowych postanowili wydalic z pracy wszystkich rzemieślników budowlanych. Naturalnie, że i K. został wydalonym i znajdował się pomiędzy przymusowo bezrobotnymi. Wypadek ten zgrozą przejmował małomiasteczkowych filistrów i nie małe sprawił zamieszanie pomiędzy braćmi strzeleckimi, lecz chwilowo nie przeciw temu nie można było podjąć. — Czas uroczystości nadszedł: — Jest zwyczajem w bractwach strzeleckich, że po „króla“ bracia strzelecka przybywa w szeregu z muzyką na czele i ostentacyjnie prowadzą przez miasto na miejsce uroczystości. Tak też dzieć się musiało z naszym cieślim-królem. Można sobie wystawić z jakim uczuciem panowia majstrowie prezentowali broń przed strejkującym, który swoją drogą z dumnym obliczem, łaskawie jak prawdziwy król, przyjmował oddawane mu honory.

Inhalts-Verzeichnis.

Der Kampf der Gewerkschaftsorganisationen.
Wer ist bankerott?
2. Bezirkskonferenz der Maurer in Posen.
Die deutschen Gewerkschaftsorganisationen im Jahre 1903.
Arbeiter-Rundschau.
Streiks- und Lohnbewegungen.
Verschiedenes.